

Azamat ERALOV,
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti dotsenti
E-mail: azamat.eralov.95@mail.ru
Tel: (93)906-28-28

QarMII prof.t.f.d., Y.Ergasheva taqrizi asosida

BUXORO VILOYATIDA TURIZM SOHASINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Аннотация

Ushbu maqolada Buxoro viloyatida turizm sohasining rivojlanish istiqbollari haqida soʻz boradi. Muallif ilmiy maʼlumotlarga tayanib, mavjud adabiyotlar asosida Buxoro viloyatida turizm sohasining rivojlanish istiqbollari boʻyicha oʻziga xos jihatlarni oʻrgangan va tahlil qilgan.

Kalit soʻzlar: Buxoro viloyati, turizm, sayyohlik, rivojlanish, istiqbollari.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

В данной статье говорится о перспективах развития туризма в Бухарской области. На основе научных данных автор на основе доступной литературы изучил и проанализировал конкретные аспекты перспектив развития туризма в Бухарской области.

Ключевые слова: Бухарская область, туризм, туризм, развитие, перспективы.

DEVELOPMENT PROSPECTS OF TOURISM IN BUKHARA REGION

Annotation

This article talks about the development prospects of tourism in Bukhara region. Based on scientific data, the author studied and analyzed the specific aspects of the development prospects of tourism in Bukhara region based on available literature.

Key words: Bukhara region, tourism, tourism, development, prospects.

Kirish. Dunyoda turizmning 200 dan ortiq turlari boʻlib, ular orasida ziyorat turizmi tez rivojlanayotgan, istiqbolli yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatimizda ilgari tarixiy, madaniy turizm bilan cheklanib qolgan boʻlsa, oxirgi besh yilda safari (choʻl), etnografik, gastronomik yangi yoʻnalishlar qatorida ziyorat turizmiga ham alohida eʼtibor qaratilmoqda. Chunki Oʻzbekiston bu borada yuqori salohiyatga ega boʻlib, imkoniyatlaridan toʻliq foydalana olmayotgani ayni haqiqat. Islom sivilizatsiyasi beshigi, maʼrifat va madaniyat markazi sifatida tanilgan yurtimizda dinimiz rivoji, jahon ilmiy fani taraqqiyotiga hissa qoʻshgan allomalar, mutafakkir olimlar, ulamolar va ulugʻ avliyolar etishib chiqqan. Dunyoda ularning ziyoratgoh va muborak qadamjolarini ziyorat qilishga ehtiyoj yuqori. Ayni shu maqsadda, yaʼni oʻzga madaniyatlar bilan yaqindan tashishish, boshqa hudud tarixi, muqaddas ziyoratgohlari haqida tarixiy bilimlarga ega boʻlish, muborak manzillarni ziyorat qilishga qaratilgan ziyorat turizmi shakllandi.

Bugungi kunda turizm dunyoning eng yirik va tez surʼatlarda rivojlanayotgan sohalaridan biri boʻlib, mamlakatlar va mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini tezlashtirishda muhim oʻrin tutmoqda. Jahon Sayyohlik va Turizm tashkilotining maʼlumotlariga koʻra, 2019-yilda turizmning jahon yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 10,3 foizi, jami ish oʻrinlarining oʻndan bir qismi, yani 330 million (2018 yilda 319 million) ish oʻrni yoki umumiy ish oʻrni hajmining 10,4 foizi aynan shu soha hissasiga toʻgʻri kelmoqda. 2019-yilda butun jahonda yaratilgan jami yangi ish oʻrinlarining toʻrtadan biri (2018-yilda har beshtadan bittasi aynan turizm sohasida yaratilgan. Ketma-ket toʻqqiz yil davomida turizm sohasidagi yalpi ichki mahsulotning oʻsishi jahon yalpi ichki mahsulotining oʻsishidan yuqori boʻldi. Xususan, 2019-yilda turizm sohasida yalpi ichki mahsulotning oʻsishi 3,5%ni, jahon yalpi ichki mahsulotning oʻsishi esa 2,5%ni koʻrsatmoqda.

Adabiyotlar tahlili. Mamlakatimizda turizm sohasiga mustaqillikning ilk kunlaridan boshlab ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga salmoqli hissa qoʻshuvchi tarmoq sifatida qaralib, tarmoqning barqaror rivojlanishini taʼminlash maqsadida zaruriy meʼyoriy hujjatlar qabul qilingan. Respublikada sayyohlik industriyasini jadal rivojlantirish maqsadida 2016-2022-yillar davomida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining quyidagi bir qator Farmon va qarorlari qabul qilindi[1].

2021-yilda Buxoroga kelgan sayyohlar soni 2,2 mln nafarga yetib, bunda, xorijiy turistlar soni 48,9 ming nafardan oshgani kuzatildi. Bu koʻrsatkich 2020-yilga nisbatan ichki turizm qariyb 8 baravarga, xorijiy sayohlar soniga nisbatan 3,5 baravarga ortdi.

Ziyorat turizmi yoʻnalishida toʻgʻri targʻibotni yoʻlga qoʻyish va ziyorat obʼektlari haqida ilmiy asoslangan maʼlumotlarni taqdim etish maqsadida 2021-yil 24 fevralda Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ichki va ziyorat turizmini rivojlantirish boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida" gi 100-sonli Qarori qabul qilinib, ushbu qarorga muvofiq Ziyorat turizmini rivojlantirishni muvofiqlashtirish kengashi tashkil etildi[2].

Tahlillarga koʻra, yoʻl boʻylarida joylashgan 4 mingga yaqin maʼmuriy binodan servis sohasida samarali foydalanish, 8 ta markaziy koʻchadagi inshootning tom qismida yuzdan ortiq kafeteriy va restoran barpo etib foydalanishga topshirish yuzasidan chora-tadbirlar dasturi ishlab chiqilgan. Hududda joriy yilda xorijiy va mahalliy sayyohlarga doimiy xizmat koʻrsatadigan restoranlarning soni 81 tani tashkil etadi. Ayniqsa, bino-inshootlar tom qismlarida terassalar faoliyatini kengaytirish orqali xizmatlar sifati va hajmini kengaytirib, qadim shahar boʻyicha 2021-2022-yillarda hududiy investitsiya dasturlari hamda tashabbuskor tadbirkorlar tomonidan 54 ta terassa tashkil etiladi. Bir vaqtning oʻzida 2 788 nafar mijozga xizmat koʻrsatish imkoniyati yaratiladi. Asosiysi, yangicha yoʻnalish deya eʼtirof etilayotgan bu loyiha mahalliy va xorijiy sayyohlarda birdek qiziqish uygʻotmoqda[3].

Mamlakatimizdagi mavjud ziyorat turizmi salohiyatidan yanada unumli foydalanish, Oʻzbekiston zaminini dunyo sivilizatsiyasining muhim markazlaridan biri sifatida namoyon qilish, jahon hamjamiyati va xalqaro tashkilotlarning yuqori eʼtiroflariga sazovor boʻlish, shuningdek, ziyorat turizmi xizmatlarini diversifikatsiya qilish va turizm eksportini oshirish hamda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining "Oʻzbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida" 2021-yil 9-fevraldagi PF-6165-son Farmoni[4] ijrosini taʼminlash maqsadida 2022-yil 20-mayda

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalqaro ziyorat turizmi haftaligi"ni tashkil etish va o'tkazish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 282-sonli Qarori[5] qabul qilindi.

Tadqiqot metodologiyasi. O'zbekiston bugun dunyoga yangi imkoniyatlarni ochayotgan, barqaror rivojlanayotgan, ziyorat va sayohat uchun xavfsiz mamlakat sifatida yanada kengroq tanilmoqda. Prezidentimiz tomonidan "Tabarruk ziyorat" turizm konsepsiyasining tasdiqlanishi, yaqinda bo'lib o'tgan Shanxay hamkorlik tashkilotining Samarqand sammitida O'zbekiston a'zo davlatlarda 2023-yilni turizmni rivojlantirish yili deb e'lon qilishi uning xalqaro ahamiyatini yaqqolroq namoyon etdi. Albatta amalga oshirilayotgan islohotlar xorijliklarning yurtimizga tashrifi uchun muhim omil hisoblanadi.

Bugungi kunda Buxoroda 29 ob'ekt ziyorat turizmi yo'nalishiga kiritilgan. Lekin vohada yana boshqa ko'plab ziyoratgohlar mavjud bo'lib, ularda infratuzilma yaxshi bo'lmagani bois mahalliy darajada qolib ketgan. Birgina Buxoroning 500 gektarlik eski shahar qismida 83 ta, voha tumanlarida 200 dan ortiq shunday ziyoratgoh va muqaddas qadamjolar mavjud. Prezidentimiz topshirig'iga ko'ra Buxoroda ziyorat turizmi ob'ektlari infratuzilmasini yaxshilash uchun mahalliy budjetdan 40 milliard so'm ajratilgani ziyoratgohlarni xalqaro yo'nalishga kiritishda muhim qadam bo'ladi[6].

Hozirgi kunda Buxoro viloyatida bir kunda 6 mingga yaqin mehmonlarga xizmat ko'rsatish imkoniyati mavjud. 829 ga yaqin tarixiy-me'moriy obidalar mavjud bo'lib, davlat muhofazasiga olingan. 118 ta tarixiy obidalar YUNESKOning Butunjaxon madaniy meros ob'ektlari ro'yxatiga kiritilgan. 367 ta mehmonxonalar; 76 dan ortiq milliy va xorijiy restoranlar;

Tahlil va natijalar. Mustaqillik yillarida yurtimizga kelayotgan xorijlik tabiatsevarlar safi kengayishida tabiatni muhofaza qilishga qaratilayotgan e'tibor muhim ahamiyat kasb etmoqda. Turizm rivojlangan mamlakatlarda raqobat yaxshi rivojlangan, sayyohlar oqimining ko'pligi sanoat ob'yektlarining to'liq quvvat bilan ishlashi va narx bo'yicha raqobatlashish imkonini beradi. Mamlakatimizda turizmni rivojlantirish, jumladan, boshqa hududlarda ham amalga oshirilmagan[7].

Buxoro viloyatining turli noyob va jozibali tabiat manzaralari, agrolandshaftlari, diqqatga sazovor bo'lgan madaniy va tarixiy obidalar rekreatsiya va ekoturizmni rivojlantirishga muhim asos bo'ladi. Bunday hududlar o'zlarining davolash va salomatlikni tiklash xususiyatlariga ega bo'lgan manzarali tabiati, qulay iqlim sharoitlari, mineral suvlari, davolovchi balchiq qatlamlari hamda boshqa shart-sharoitlari bilan ajralib turadi. Hozirgi kunda viloyatdagi mavjud imkoniyatlardan turizm va rekreatsiya maqsadlarida foydalanishni yo'lga qo'yish va bunda xorijiy tajribalardan foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Hozirgi kunda turizm sohasini rivojlantirish orqali viloyat iqtisodiyotini ko'tarish muhim ahamiyatga ega. Mazkur tarmoqni rivojlantirishning geografik asoslarini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda Buxoro viloyati hududlarining turistik imkoniyatlarini aniqlash va turizmning o'ziga xos turlarini tashkil etishning ilmiy va amaliy asoslarini ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir[8].

Bugungi kunda Buxoro tajribasi asosida joylarda 54 ta ochiq terassa tashkil etildi. 1350 ta yangi ish o'rni yaratilib, mehmonlarga yuqori darajada gastronomik xizmat ko'rsatish boshlandi. 2023 yil yakuniga qadar turizm sohasini rivojlantirish maqsadida qadim shaharda yana 15 ta mehmonxona, 20 ta oilaviy mehmon uyi, 10 ta hostel ishga tushiriladi. Ularning barchasida ochiq terassa, restoran va kafeteriyalar tashkil etish hisobidan 4200 ta yangi ishchi o'rni yaratish choralari ko'rilmogda. Shuningdek, Buxoro shahrining salohiyati va mavjud imkoniyatidan foydalangan holda yana 8 ta markaziy ko'chada joylashgan tashkilotlarning 50 taga yaqin zamonaviy dizayndagi binolari birinchi qavatida yuzdan ziyod restoran va kafeteriy, servis joylarini tashkil etish imkoniyati o'rganilmoqda.

"2022 - 2026-yillarida Buxoro viloyatida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori qabul qilindi[9]. (28.09.2022-yildagi 543-sonli)

Qarorga muvofiq, Buxoro viloyatidagi 800 dan ziyod madaniy ob'ektlarni birma-bir restavratsiya qilish bilan bog'liq chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

Buxoro shahrida "Street Food" gastronomik ko'chasi tashkil etiladi va gastronomik ko'chani tashkil qilish uchun mo'ljallangan ko'cha va er maydonlarini tadbirkorlarga muayyan muddatga o'rnatilgan tartibda vaqtinchalik ijaraga berish choralari ko'riladi.

"Qadimgi Poykent" arxeologiya merosi ob'ektini muhofaza qilish, tadqiq etish, muzeylashtirish choralari ko'rib, arxeologiya parki yaratiladi. Buxoro davlat muzey qo'riqxonasi hamda Buxoro viloyat axborot kutubxona markazi fondidagi noyob va alohida qiymatga ega bo'lgan nashrlarni alohida kolleksiya holida Buxoroda saqlanadi va muhofaza qilinadi.

Buxoro davlat muzey qo'riqxonasi hamda Buxoro viloyat axborot kutubxona markazi fondidagi qo'lyozmalar, noyob va alohida qiymatga ega bo'lgan nashrlarni tahlil qilgan xolda, YUNESKOning "Jahon xotirasi" ro'yxatiga kiritilishi bo'yicha zarur choralarning ko'riladi.

Buxoro viloyati hokimligi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi, Qurilish vazirligi bilan birgalikda "Turizm mahallasi", "Turizm ovuli", "Turizm qishloqlarining ichki yo'llari, ichimlik suvi va boshqa infratuzilma ob'ektlarini ta'mirlash ishlarini keyingi yillardagi "Obod qishloq" va "Obod mahalla" dasturlariga kiritiladi hamda uning doirasida tegishli chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

Qarorga asosan, 2026-yilga qadar Buxoro viloyatida turizm sohasini rivojlantirishning maqsadli ko'rsatkichlari quyidagicha:

- Ichki turistlar tashrifi sonini 4,1 mln ga etkazish;
- Xorijiy sayyohlar sonini 1 ming 800 tagacha oshirish;
- Xizmatlar eksport miqdorini 300 mln AQSh dollarga etkazish;
- Mehmonxonalar nomer fondining bandlik darajasini 93 foizga etkazish;
- Mehmonxonalar sonini 258 taga etkazish;
- Oilaviy mehmon uylari sonini 345 taga etkazish;
- Xostellar sonini 76 taga etkazish.

Xulosalar. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Buxoro viloyatining turizm salohiyatini yanada rivojlantirish maqsadida maqsadli turizm xizmatlarini ko'rsatish uchun turizm infratuzilmasini rivojlantirish, sayyohlarni noyob tarixiy va madaniy-me'moriy meros bilan keng tanishtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mintaqani madaniy-ko'ngilochar tadbirlar markaziga aylantirish ustuvor yo'nalishlar asosida amalga oshirildi.

Buxoro viloyati yurtimizning eng ko'p tarixiy-madaniy meros obyektlariga ega hududlaridan hisoblanadi. Voha hududlaridagi ziyoratgohlarga sayyohlar tashrifi yildan yilga oshib bormogda. Davlatimiz rahbarining tashabbusi bilan ushbu hududlardagi ayrim qarovsiz ahvoldagi ziyoratgohlar qayta ta'mirlanib, u yerga sayyohlar tashrifi qayta tiklandi.

ADABIYOTLAR

1. Eralov A. Samarqand viloyatining turizm salohiyati. Xorazm Ma'mun Akademiyasi axborotnomasi, 2023 yil 12/5-son. – B.59-62. (07.00.00. №88).
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 24-fevraldagi 100-sonli "Ichki va ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 25.02.2021-y., 09/21/100/0169-son
3. Norboyeva U. Buxoroda turizm salohiyati va imkoniyatlari. Integratsiyalashgan ta'lim va tadqiqotlar jurnali. 2023-yil, fevral soni. №2/2.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 9-fevraldagi PF-6165-sonli "O'zbekiston respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.02.2021-y., 06/21/6165/0104-son.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 20-maydagi 282-sonli "Xalqaro ziyorat turizmi haftaligi"ni tashkil etish va o'tkazish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 20.05.2022-y., 09/22/282/0445-son
6. Xasanova G., Pardayev U. Buxoro viloyatida ziyorat turizmini rivojlantirishni takomillashtirish yo'llari. "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3,848 (SJIF) February 2023 / Volume 4 Issue 2.
7. Yu.A.Ergasheva, A.J.Eralov. History and prospects of development of eco-tourism in kashkadarya region. III "International Conference on Improving Energy Efficiency, Environmental Safety and Sustainable Development in Agriculture". Web of Conferences, 2023.
8. Komilov Z. Turizm – Buxoro iqtisodiyotining muhim drayveri. Turkic world. 2023-yil 10-may soni.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28-sentabrdagi 543-sonli "2022—2026-yillarida Buxoro viloyatida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.09.2022-y., 09/22/543/0866-son.